

TEMA, čtvrtletník Okresní hospodářské komory Most

Ročník 11/ 56. Vydání/ září/ 3/2017

Jakou roli má a bude mít práce v digitálním věku

V současné době se mluví o tom, že jsme na prahu další průmyslové revoluce nazývané Průmysl 4.0, a je jisté, že bude mít zásadní dopady na pracovní trh. Oproti jiným průmyslovým revolucím je však nástup této čtvrté relativně očekávaný. Lze se na něj tedy ještě připravit a minimalizovat jeho negativní dopady na pracovní trh i společnost jako celek.

*Dopady Průmyslu 4.0 na trh práce budou nejen velmi komplexní ale také protichůdné.*¹ Na jedné straně zvyšování produktivity práce díky automatizaci určitých rutinních pracovních činností vedoucích ke snižování počtu pracovních míst v těchto odvětvích. Na straně druhé historie potvrzuje, že také dojde ke vzniku a rozvoji zcela nových odvětví a v nich k tvorbě nových pracovních míst.

Otázkou zůstává, nakolik tento vývoj bude vyrovnaný? Svým charakterem Průmysl 4.0 dává tušit, že nesoulad nastane. Je zřejmé, že se prudce sníží šance na pracovní uplatnění nízkokvalifikovaných osob, naopak budou vytvářeny podmínky pro práci na dálku, která vytvoří prostor pro větší různorodost a možnost vysoce kvalifikované práce z domova (s vyřešením všech aspektů – zabezpečení elektronických systémů atp.). Otevřou se tak další příležitosti pro pracovní uplatnění osob, které by jinak měly problémy s dojížděním do zaměstnání, ať z důvodu bydlení v odlehlejších lokalitách, zdravotního postižení či z důvodu péče o rodinné příslušníky. Společně s dalšími flexibilními formami práce (pružná pracovní doba, nepravidelná pracovní doba, částečné úvazky, apod.) může přispět k řešení problémů tzv. sendvičové generace, která je na vrcholu svého aktivního věku, ale je na ni kladena zátěž péče o nedospělé děti a zároveň starší rodiče, kteří postupně ztrácejí soběstačnost.

Na přesnou odpověď nám stále ještě chybí komplexní analýza řešící dopady do různých odvětví a také možné sociální dopady do společnosti.

Je však jisté, že nejvíce ohroženou skupinou v souvislosti s nástupem Průmyslu 4.0 jsou zejména zaměstnanci s nízkým vzděláním, ve vyšším věku (případně kombinace obou faktorů), kteří mohou mít s moderními technologiemi a jejich aplikací na stále větší procento rutinních činností problém a mohou se cítit ohroženi a být pod rostoucím psychickým tlakem.

To by mělo být varováním zejména pro nás v Ústeckém kraji, kde se dlouhodobě potýkáme se zhoršenou vzdělaností strukturou obyvatel. Obecně se dá říct, že díky dlouhodobým ekonomickým a sociálním problémům, není region schopen reagovat na tyto nové trendy problémů. Jak firmy, tak obyvatelé budou potřebovat výraznější a systematickou podporu, aby v rámci průmyslové revoluce 4.0 obstáli v konkurenci se zbytkem republiky, který má zcela jinou startovací pozici. Tím spíše je nutné pečlivě zanalyzovat možné dopady i možné oblasti pozitivních změn a poznatky promítnout jak do vzdělávacího systému, tak do jednání s centrálními orgány o možné podpoře.

¹ Zdroj: Dopady Průmyslu 4.0 na trh práce v ČR; Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání Národní vzdělávací fond, o.p.s., 2017

Úřad zmocněnce vlády pro Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj

Rychlost zavádění Průmyslu 4.0 a snižování počtů pracovních míst, jak již bylo řečeno, nepřijde najednou, ale bude rozloženo v čase.

Míra dopadů také bude souviset s ekonomickým růstem, bude-li rychlý, lze očekávat menší dopady z důvodu vyšší poptávky po službách, které budou schopné část pracovní síly absorbovat. Rozvoj nastane také v oblasti zdravotnictví nebo v sociálních službách, které do budoucna představují obory, kde budou i s ohledem na demografickou křivku vytvářeny stále nová pracovní místa. V případě nízkého ekonomického růstu hrozí více negativních dopadů, a to zejména v našem kraji.

Obecně však význam lidské práce s Průmyslem 4.0 neklesá a ani neznamena, že se z lidí stanou pouze poloautomaty, za které myslí stroje. **Naopak nové technologie s sebou nesou potřebu lidské práce (nic nedělání a blaho na základě robotizace je stále ještě součástí sci-fi románů), jenom jinak orientované.**

Je evidentní, že další vývoj záleží na mnoha aspektech, klíčové ale zůstává vzdělávání (včetně celoživotního), posílení schopnosti pružně reagovat na změny a maximálně přesné predikce dalšího vývoje. **Pokud budeme čekat, jaké změny nastanou a až pak na ně reagovat, zbytek Evropy nám významně uteče. Reálně pak České republice a Ústeckému kraji hrozí, že se skutečně stane levnou montovnou.** V kontextu Ústeckého kraje se budeme snažit, aby k řešení těchto procesů přispěl vládní program RE:START, který je určen k řešení specifického znevýhodnění našeho kraje, a který byl schválen v červenci tohoto roku.

Z dlouhodobého hlediska lze však tušit převažující pozitivní přínosy Průmyslu 4.0 pokud však průběžně s jeho nástupem bude docházet i k průběžnému vzdělávání stávajících i budoucích zaměstnanců i budeme dostatečně odborně i legislativně připraveni.

Ještě jedna věc k zamyšlení, která byla zmíněna na začátku. Digitalizace se nedotkne jen průmyslu, bude mít dopady na celou společnost, přinese celou řadu zcela nových možností v oblasti komunikace, léčby, péče, výroby, dopravy....vyvolá také ale mnoho dalších otázek včetně morálních. Pokrok se prý zastavit nedá, pro novou generaci tedy vytváříme celou novou Společnost 4.0, nepodceňme to, štěstí přeje připraveným.

Klíčové otázky pro další rozvoj kraje:

Základem pro analýzu dopadů procesů revoluce 4.0 na trh práce a sociální situaci musí být zpracované scénáře specifické pro české/regionální prostředí, které budou hledat odpovědi na tyto základní otázky:

- *Ve kterých oblastech vzniknou a zaniknou pracovní místa a jak zajistit udržení dlouhodobě vysoké míry zaměstnanosti?*
- *Jaké budou požadavky na znalosti a dovednosti?*
- *Jak a kde budou tyto znalosti a dovednosti získávány?*
- *Jakým způsobem zvyšovat pracovní a profesní flexibilitu při zajištění odpovídajících mezd a rovného přístupu k výhodám přiměřené sociální záchrané sítě a sociálního pojištění?*

Úřad zmocněnce vlády pro Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj

- *Jaké změny bude nezbytné udělat ve vzdělávací politice, politice zaměstnanosti a sociální politice a v legislativě upravující tyto oblasti?*
- *Vedle těchto analýz faktorů a možností budoucího vývoje bude nezbytné, aby byly stále sledovány a vyhodnocovány reálně probíhající změny na trhu práce a aby na tyto změny bylo pružně reagováno připravenými nástroji aktivní politiky zaměstnanosti.²*

Gabriela Nekolová, DiS.

náměstkyně ministryně práce

a sociálních věcí a zástupkyně zmocněnce vlády pro MSK, ÚK a KV

² Zdroj: Dopady Průmyslu 4.0 na trh práce v ČR; Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání Národní vzdělávací fond, o.p.s., 2017